

**ПРОБЛЕМИ ЕТАПУ ПІДГОТОВКИ ДО ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ
ГРАВЦІВ У КОМАНДНИХ СПОРТИВНИХ ІГРАХ
(НА ПРИКЛАДІ БАСКЕТБОЛУ)**

Мітова О. О.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
завідувач кафедри спортивних ігор,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, Україна*

Боцуляк Д. М.

*аспірант кафедри спортивних ігор,
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, Україна*

Актуальність. Аналіз науково-методичної літератури, дисертаційних робіт та наукових публікацій останнього десятиріччя свідчить про достатню наукову обґрунтованість різних складових системи підготовки спортсменів у командних спортивних іграх та у баскетболі зокрема на різних етапах багаторічної підготовки [1, 2, 3, 6, 9].

Однак проблеми етапу підготовки до вищих досягнень ще недостатньо вивчено й потребують наукового обґрунтування у зв'язку з постійним розвитком баскетболу та особливостями переходу від першої стадії багаторічної підготовки до другої, тобто перехід від дитячо-юнацького спорту до спорту вищих досягнень. Тому даний напрям дослідження є актуальним.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан проблем етапу підготовки до вищих досягнень у баскетболі на основі аналізу науково-методичної літератури.

Методи дослідження: аналіз спеціальної, науково-методичної літератури, узагальнення та систематизація даних.

Результати дослідження. Етап підготовки до вищих досягнень у системі багаторічної підготовки характеризується такими особливостями навантаження: сумарні величини обсягу та інтенсивності тренувальної роботи досягають величин, близьких до максимальних, широко плануються заняття з великими навантаженнями, кількість занять у тижневих мікроциклах може досягти 10–12 і більше, різко зростають змагальна практика і обсяг спеціальної психологічної, тактичної та інтегральної підготовки [7, 8, 10].

Принципово важливим моментом виявляється забезпечення умов, при яких період максимальної схильності спортсмена і досягнення найвищих результатів підготовлені ходом природного розвитку організму і функціональних перетворень в результаті багаторічної тренування) збігається з періодом найбільш інтенсивних і складних в фізичному, техніко-тактичному, психологічному, координаційному відношенні тренувальних навантажень. При такому збігу спортсмену вдається домогтися максимально можливих результатів, в іншому випадку вони виявляються значно нижче. Тривалість і особливості підготовки до вищих досягнень в чомусь залежать й від специфічних особливостей формування спортивної майстерності не тільки в різних видах спорту, але і в окремих видах змагань одного виду [7, с. 506].

Стать спортсмена також значною мірою визначає темпи зростання досягнень. Особливо довгий шлях до вищої спортивної майстерності в спортивних іграх, де рівень спортивного результату визначається дуже великою кількістю складових техніко-тактичного, фізичного та психологічного характеру, які об'єднуються у прояві інтегральної підготовленості [9, с. 1].

На основі аналізу науково-методичної літератури та практичного досвіду нами виявлено 11 основних чинників, що впливають на зниження інтегральної підготовленості баскетболістів на етапі підготовки до вищих досягнень (спортивний, професійний, змагальний, функціональний, побутовий, освітній, приватного життя, командний, тренерський, психологічний, соціальний або соціометричний) [5, с. 291].

Наявність та співвідношення прояву чинників у кар'єрі кожного молодого баскетболіста, який знаходиться на етапі підготовки до вищих досягнень, може залежати від індивідуальних особливостей спортсменів та обставин кожної конкретної баскетбольної команди та сильно відрізнятися. Тому значущість індивідуального, особистісно-діяльнісного та синергетичного підходів значно зростає під час підготовки, контролю та оцінювання підготовленості та змагальної діяльності молодих гравців, особливо на першому році знаходження у командах високої кваліфікації.

В ході досліджень нами встановлено, що основними напрямками розв'язання проблем баскетболістів, які перебувають на етапі підготовки до вищих досягнень, можуть бути:

1. Удосконалення інтегральної підготовленості молодих гравців 17–20 років при переході в топові команди.
2. Оптимізація психічного стану молодих баскетболістів в умовах змагальної та передзмагальної діяльності.
3. Методичні прийоми, спрямовані на оптимізацію соціально-психологічної адаптації баскетболістів при переході їх у топові команди.

4. Організація спеціалізованої підготовки тренерів, які працюють у топових командах країни та Європи.

Висновки. Сучасні проблеми гравців, які знаходяться на етапі підготовки до вищих досягнень, є одними з принципово важливих у системі багаторічної підготовки, від розв'язання яких залежить кількість спортсменів, які зможуть вдало перейти на другу стадію багаторічного вдосконалення і максимально реалізовувати свої можливості у топових командах країни та провідних ліг з баскетболу.

Своєчасне виявлення рівня інтегральної підготовленості та психічного стану спортсменів на етапі підготовки до вищих досягнень при переході у топові команди країни та чинників, що впливають на їх погіршення, дозволять тренерам здійснювати корекцію тренувального процесу та спеціальної психологічної підготовки зокрема на основі індивідуального, особистісно-діяльнісного та синергетичного підходів.

Перспективи подальших досліджень полягають в науковому обґрунтуванні шляхів удосконалення інтегральної підготовленості, оптимізації психічного стану в умовах змагальної та передзмагальної діяльності; методичних прийомів, спрямованих на оптимізацію соціально-психологічної адаптації баскетболістів при переході їх у топові команди; організація спеціалізованої підготовки тренерів, які працюють у топових чемпіонатах країн, провідних лігах Європи, світу.

Література

1. Безмилов М.М. Шинкарук О.А. Тенденції та актуальні проблеми підготовки баскетболістів високого класу в сучасних умовах глобалізації та популяризації баскетболу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2020, № 28. С. 112-131.

2. Безмилов М.М. Теоретико-методичні основи підготовки найближчого резерву національних збірних команд в ігрових видах спорту (на матеріалі баскетболу). реферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту. К. 2023. 42 с.

3. Мітова О.О. Інтегральна підготовка молодих баскетболістів 17-19 років при переході у команди суперліги. дисертація. канд. наук. Дніпро. 2004. 250 с.

4. Мітова О. Динаміка розвитку командних спортивних ігор як підґрунтя формування сучасної системи контролю у командних спортивних іграх. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*; 2022. № 13(32). С. 198-211.

5. Мітова О.О., Боцуляк Д.М. Етап підготовки до вищих досягнень у командних спортивних іграх: проблеми, концепція вирішення. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції.

15 грудня, 2023 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2023. С. 291-293.

6. Мітова О.О., Шевяков О.В. Забезпечення інтегральної підготовки молодих гравців у командних видах спорту з позицій психології праці. Навчальний посібник. Дніпро: ПДАФКіС, ТОВ Дріант. 2023. 232 с.

7. Платонов В.М. Сучасна система спортивного тренування. К.: Перша друкарня, 2020. 704 с.

8. Bezmylov M., Shynkaruk O., Griban G., Semeniv B., Yudenko O., Lytvynenko A., Otroshko O., Kholchenkova N., Kurtova H., Kostenko M., Osmanova A. Peculiarities of physical fitness of 17-20 years old basketball players taking into account their playing role. *International Journal of Human Movement and Sports Sciences*, 2022. №10(6), С. 1163-1172.

9. Cui Wenpeng, Bezmylov M. Effect of physical activity on homeostasis in professional basketball players according to gender differences. *Revista Brasileira de medicina do esporte*. 2023. Vol. 29. № 8.

10. Sushko R., Vysochina N., Vorobiova A., Doroshenko E, Pastuhova V., Vysochin F. Psychological selection in game sports on the basketball example. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. #19 (3):250: P. 1708-1714.